

V

V erdraagzaam

R espectvol

E erlijk

D uidelijk

E cht

Duurzaam samenleven:

een kwestie van waarden en normen

Duurzaam samenleven: een kwestie van waarden en normen.

Door de gemeenteraad is ingestemd met het initiatief van de ChristenUnie om te komen tot een gemeentebrede discussie over een samenleving waarin respect met en voor elkaar breder verankerd wordt. De ChristenUnie zou met een notitie komen om het debat op te kunnen starten. Dit document bevat niet alleen een uitnodiging om op verschillende terreinen na te denken over maatschappelijk verantwoord met elkaar omgaan in varianten qua richting, maar ook een mogelijke procesoriëntatie.

Een stukje geschiedenis

De laatste decennia kunnen we in Nederland zien dat de individualisering van de maatschappij ook een andere kant heeft: een gebrek aan collectiviteit met betrekking tot het respectvol omgaan met elkaar. Maar ook bredere gevolgen zijn zichtbaar: Jong en oud, autochtoon en allochtoon, rijk en arm, werkgevers en werknemers, enz. trekken hun sporen door de maatschappij en delen die maatschappij in verschillende segmenten, waardoor grote groepen elkaar niet meer weten te vinden dan wel slecht met elkaar kunnen communiceren. Men spreekt en verstaat elkaars 'taal' niet meer. Het individu, maar ook hele groepen weten elkaar niet meer te bereiken en leiden daardoor een eigen maatschappelijk bestaan.

Premier Balkenende heeft opgeroepen normen en waarden praktisch tot uitdrukking te brengen onder het motto: *'Fatsoen moet je doen.'*

Op allerlei manieren wordt in Nederland getracht de gaten te dichten die het omgaan met de duur verworven vrijheden in het kader van zelfbeschikkingsrecht van het individu, de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst, hebben laten ontstaan.

De initiatieven om de discussie te starten en heel tastbaar om te zetten in daden hebben veelal een incidenteel karakter, het blijkt lastig om een samenhangend beleid zodanig te organiseren dat iedereen de zin ervan inziet en zich ook betrokken opstelt.

Toch mogen deze initiatieven niet worden gediskwalificeerd.

In de gemeente Lieshout heeft men al 10 jaar ervaring met het uitwaaierringmodel dat in het kleine dorp jong en oud heeft geleerd om met elkaar in discussie te gaan en zo te komen tot hoe men met elkaar wenst om te gaan.

De gemeente Rotterdam heeft haar stadsetiquetteprojecten. Per buurt of straat maken de burgers afspraken met elkaar die vervolgens vastgelegd worden in een Stadsetiquette. Dialoog en discussie worden door kernen van actief betrokkenen actueel en levend gehouden.

Dichterbij heeft de gemeente Gouda inmiddels enkele jaren ervaring met het project: 'De Gouden Stadsregels.' In samenwerking met ambtenaren, scholen, maatschappelijke organisaties en wijk- en buurtverenigingen zijn werkgroepen gevormd die elk hun eigen taak hebben m.b.t. normen en waarden.

Buiten wat de politiek er van vindt, is het minsten zo belangrijk wat de burger ervaart. Twee van de drie Nederlanders vinden dat gedrag en zeden in ons land steeds meer achteruitgaan. Dit is op te maken uit onderzoeken van het Sociaal Cultureel Planbureau.

Het onafhankelijke adviesorgaan van de regering, de Wetenschappelijk Raad van het regeringsbeleid (WRR), heeft in 2003 een nota uitgebracht met als titel “ Waarden, normen en de last van het gedrag”. Hierin staan 2 thema’s centraal: Het thema van het normoverschrijdend gedrag en het thema van de gemeenschappelijkheid en pluriformiteit.

In het rapport concludeert de WRR dat de toename van ernstige wetsovertredingen, zoals geweldpleging, en ander normoverschrijdend gedrag voor mensen een groter probleem zijn dan onenigheid over fundamentele waarden en normen.

Onder de Nederlandse bevolking bestaat veel overeenstemming over de waarden van de rechtsstaat en de democratie. Tegelijkertijd is er een groot pessimisme over de ontwikkeling van zeden en gedrag, stelt de WRR vast.

Het overdragen en onderhouden van waarden en normen is op de eerste plaats een taak van maatschappelijke instellingen en burgers en niet van de overheid, stelt de WRR. Het onderwijs heeft daarin een bijzondere taak. De overdracht hoeft niet te gebeuren in een apart vak 'waarden en normen', maar moet onderdeel uitmaken van bestaande vakken en van de pedagogische opdracht van de school.

De overheid moet maatschappelijke instellingen stimuleren en ondersteunen in hun morele taak, zonder te willen voorschrijven op welke manier ze deze taken moeten vervullen. Verder moet er aandacht zijn voor hulp bij opvoeding en de ontwikkeling van praktische programma's voor scholen over conflictpreventie en conflictbeslechting.

De WRR beveelt verder aan de huidige publieke discussie over waarden en normen om te buigen en ervoor te zorgen dat de discussie bijdraagt aan het behoud van een veelheid aan waarden en normen en normoverschrijdend gedrag tegengaat.

Waarden en Normen: enkele richtingen

Zoals in de inleiding enkele voorbeelden al laten zien, kan op basis van het creëren van betrokkenheid gekomen worden tot succesvolle projecten. Wat echter hiervoor nodig is, is het debat vooraf in de gemeenteraad . Vanuit welke grondgedachten wordt aan dit proces in Bodegraven gestalte gegeven? Als ChristenUnie zijn we ingenomen hiervoor gegevens te mogen aandragen. Bij het overdenken van de hiermee verband houdende aspecten waren we blij te constateren dat de God van de Bijbel al zoveel jaren geleden hiervoor de nodige gedachten meegaf zodat iedereen zou leven op een wijze die beantwoorde aan wat de Schepper voor ogen stond: in vrede het goede zoeken voor de naaste en zorgzaam met Zijn schepping omgaan.

Deze gedachte willen we ook graag meegeven aan het debat ongeacht of u als raadslid wel of niet of maar gedeeltelijk achter de inhoud van de Bijbel staat. Het is wel opmerkelijk dat deze gedachten al zo lang geleden werden opgeschreven. We kunnen er ons voordeel mee doen.

We zien dan ook dat het nadenken over normen en waarden verder reikt dan alleen het goed met elkaar omgaan. Het treft ook het omgaan met het milieu, maatschappelijk verantwoord ondernemen, zorg en

welzijn, openbare ruimte, bestuur, maatschappelijk organisaties, onderwijs, enz. kortom een fundamentele discussie zou alle aspecten van besturen van deze gemeente kunnen omvatten. Dat maakt de discussie interessant, maar ook ingewikkeld. De gemeenteraad heeft het raadsprogramma: "Samen werken aan een mooi dorp" vastgesteld.

In het daaruit voortvloeiende collegeprogramma wordt aangegeven, dat Bodegraven een mooi dorp moet zijn waar het fijn wonen is. Concreet wordt genoemd voor de 3 kernen: een duurzame leefomgeving door verbetering van *de leefbaarheid*, *de saamhorigheid* en *veiligheid*.

Deze drie elementen zijn een goede kapstok voor een discussie wat we daaronder moeten verstaan als we deze inkleuren vanuit het waarden en normenbesef. En wat betekent dit dan voor Bodegraven op welke termijn? Welke aspecten kunnen daarin op korte termijn worden opgepakt?

Een voor de hand liggende richting zou kunnen zijn om op hoofdlijnen deze 3 aspecten handen en voeten te geven.

Een andere richting zou kunnen zijn om de burgers (via een enquête of anderszins) te laten reageren: op de vraag wat voor inhoud deze 3 aspecten moeten hebben of zijn er meer aspecten die aandacht behoeven?

Een derde richting zou zijn om de burgers en maatschappelijke organisaties te laten reageren op door de gemeenteraad gekozen items m.b.t. waarden en normen in Bodegraven.

In de bijlage is een aantal onderwerpen aangegeven dat als leidraad bij de discussie kan dienen.

Mogelijke processen

We zien een aantal mogelijkheden om deze discussie vorm te geven.

1. Een raadsbrede discussie m.b.t een door de raad vast te stellen kader en verdere uitwerking door het college.
2. Er wordt aangehaakt bij het werkterrein van de raadscommissies waardoor gefocust kan worden op enkele deelgebieden.
3. Een specifieke commissie vanuit de raad welke nagaat welke gedachten er bij de burgers van Bodegraven en de maatschappelijke organisaties over dit onderwerp bestaan.

Bij elke mogelijkheid kan de Raad op basis van prioritering tot één of meerdere projecten/trajecten die via burgers, wijkteams en maatschappelijke organisaties tot actie kunnen komen. Regelmatige evaluatie kan de processen bijsturen en communicatie van bereikte resultaten bevorderen.

Voorstel

Wij willen aan de Raad voorstellen:

- In te stemmen met een onderzoek om te komen tot een aanpak van activering van de waarden en normenbeleving bij de burgers van Bodegraven.
- In de commissie bestuur en beheer een kaderstellende discussie te voeren.
- Een startnotitie en een plan van aanpak met een breed georiënteerde visie door het college te laten opstellen.
- In het tweede half jaar van 2009 tot implementatie over te gaan.

Bijlage 1

Lijst met mogelijke onderwerpen voor een waarden en normendebat.

In hoofdlijnen volgens raadsprogramma:

1. leefbaarheid
2. saamhorigheid
3. veiligheid

Hoofdstukken volgens het collegeprogramma:

1. maatschappelijke ondersteuning
2. economie en arbeid
3. jongeren en ontwikkeling
4. sport, cultuur en monumentenzorg
5. ruimtelijke ontwikkeling en milieu
6. beheer openbare ruimte
7. bestuur en veiligheid
8. financiën

Andere indeling:

1. integrale veiligheid
2. multiculturele samenleving
3. onderwijs
4. sport
5. maatschappelijke zorg
6. cultuur
7. groen
8. gehandicapten

Bijlage 2

Mogelijke stellingen die elke politieke partij voor zichzelf zou kunnen hanteren bij de voorbereiding op het debat:

1. Waarden zijn uitgangspunten voor politiek handelen; normen zijn uitgangspunten voor het bestuurlijk handelen.
2. Elke politieke partij kent binnen haar gelederen min of meer consensus t.a.v. een set van waarden en daaruit voortvloeiende nagestreefde normen
3. De fracties in de gemeenteraad hebben als gemeenschappelijke waarde, dat zij in hun politiek handelen streven naar het welzijn van hun gemeente.
4. Doel van een project rond waarden en normen is de aanzet tot veranderingen in betrokkenheid van de burger in het algemeen.
5. a. Onze gemeente is groot genoeg om problemen van allerlei soort tegen te komen en klein genoeg om diezelfde problemen als behapbaar tegemoet te treden.
5. b. Onze gemeente heeft problemen van allerlei soort, maar problemen kunnen altijd tot behapbare porties teruggebracht worden (deelproblemen definiëren, problemen bij de kern aanpakken, op wijkniveau terugbrengen, etc.).
6. 'Ieder voor zich' werkt niet. Mensen hebben elkaar nodig.
7. Alleen door weer met elkaar in gesprek te raken is het mogelijk elkaar te begrijpen. Begrip en respect zijn cruciaal voor een set gedeelde waarden en normen, waarop men elkaar kan, mag en wil aanspreken.
8. Zich afzijdig houdende burgers zijn er niet voor de ander.
9. Een waarden- en normendebat en/of -project moet niet alleen gericht zijn op fatsoensnormen, maar mag ook tot verdiept of nieuw beleid leiden.
10. Elkaar fatsoenlijk bejegenen is primair een opvoedingstaak. Toch is het in de publieke ruimte gewenst om elkaar aan te spreken op onfatsoenlijk gedrag; dat is niet alleen een taak voor fatsoenrakers.
11. Ook onze gemeente heeft ervaringen met agressief gedrag en als raad moet je de aanpak van dit soort gedrag mede tot je verantwoordelijkheid rekenen.
12. Vandalisme moet ook tegengegaan worden door een educatieve maatregel als vanzelfsprekend te beschouwen; de raad dient in haar beleid daartoe mogelijkheden te scheppen.
13. Het tegengaan van vandalisme bevordert je als overheid ook als je een laagdrempelige meldingsmogelijkheid (anders dan een nummer van de politie) aanbiedt.
14. In het politieke debat en in de woorden en daden van politici en bestuurders zou weer meer aandacht moeten zijn voor principes, uitgangspunten, waarden en normen.
15. Het getuigt van visie en lef om de individuele burger weer aan te spreken op zijn of haar rol als buurtbewoner.
16. Effecten van waarden- en normenprojecten zijn moeilijk meetbaar.

Bijlage 3

Voorbeelden van stadsregels

Winschoten:

35 stadsregels

respect voor elkaar

1. Je kunt niet altijd gelijk krijgen, maar wel gelijkwaardig zijn

Stadsregel: Iedereen mag er zijn

2. Als je respect geeft, krijg je het meestal ook weer terug

Stadsregel: Respecteer elkaar altijd

3. Hé, jij hier? Ik dacht dat de weg van mij alleen was!

Stadsregel: Geef elkaar de ruimte in het verkeer

4. Sinds wanneer is opstaan een heldendaad?

Stadsregel: Gun ouderen een zitplaats in bus of trein

5. Postertje gescoord. Bushokje aan gort. Rekeningetje: e 1.800,--

Stadsregel: Wat je stuk maakt, moet je zelf betalen

6. Nee, nijlpaarden! Die hebben pas een grote mond!

Stadsregel: Wees niet grof, maar zeg het normaal

7. Daar piest een mannetje – en straks weer een hondje

Stadsregel: Wildplassen is vies en verboden

8. Een uniform is ook maar een mens

Stadsregel: Agenten zijn er voor ons allemaal, respect graag

veilig samen leven

9. Sproeten? Beugel? Kroeskoppie? Zachte 'g'? Origineel!

Stadsregel: Pest, plaag en discrimineer niet

10. Agressie is voor losers

Stadsregel: Gebruik geen geweld

11. De ouderen willen ook wel eens rondhangen bij het station

Stadsregel: Intimiderend rondhangen is a-sociaal

12. Stop voor zebra's en andere beschermde diersoorten

Stadsregel: Voetgangers hebben op een zebra altijd voorrang

13. Hoeveel heb jij d'r al op de grill gehad?

Stadsregel: Hard rijden is bloedlink, dus doe normaal

ruimte voor iedereen

14. Voor iedereen gaat de zon op

Stadsregel: De openbare ruimte is voor ons allemaal

15. Winkeltje beginnen? Oké, maar niet op straat

Stadsregel: Laat geen spullen op straat staan

16. Auto op de stoep? Kind op straat. Nóg een auto... AU!

Stadsregel: Parkeer niet op de stoep

17. Even parkeren, pakje sigaretten: e 88,25. Kassa!

Stadsregel: Parkeer alleen waar het mag

18. Hé macho, je toetert mijn kinderen wakker!

Stadsregel: Gebruik je claxon niet om hallo te zeggen

19. Als iedereen kan meegenieten, is niet iedereen daar blij mee

Stadsregel: Laat je burens rust

schoon en opgeruimd

20. Mijn wijze moeder zei het al: ruim je rommel op

Stadsregel: Ruim je afval zelf op

21. Laat niemand er met je vuilniszakken vandoor gaan!

Stadsregel: Zet afval pas klaar als het wordt opgehaald

22. Zet een ander niet te kakken

Stadsregel: Laat je hond uit waar het mag

23. Het oerwoud van onze burens is de ergernis van de straat

Stadsregel: Houd je tuin binnen de perken

iedereen is verantwoordelijk

24. Wie goed doet, goed ontmoet

Stadsregel: Doe zoals je wilt dat anderen doen

25. Meelopers bestaan niet: iedereen is zelf verantwoordelijk

Stadsregel: Veroorzaak je schade of letsel? Zelf oplossen!

26. Weet je wat? We gaan weer gewoon opvoeden!

Stadsregel: Ouders voeden zelf hun kinderen op

27. Onze boeven en boefjes vragen uw medewerking: 'Ssst!'

Stadsregel: Bel bij onraad de politie

28. Een veilige stad maken we samen

Stadsregel: Geef als gemeente het goede voorbeeld

een open gesprek

29. Ons buurtje is net zo'n dorp van vroeger

Stadsregel: Ken je buurt, dan woon je beter

30. Nooit geweten dat mijn 'rare buurman' zo'n aardige vent is

Stadsregel: Misverstand? Praat erover!

31. Kun je nog lachen met je kaken op elkaar?

Stadsregel: Praten is beter dan negeren

32. Verstonden we elkaar, dan was het zó opgelost

Stadsregel: Spreek Nederlands, dan begrijpen we elkaar

33. Wie op de man speelt, krijgt een rode kaart

Stadsregel: Pak het conflict aan, niet de persoon

34. Eens of oneens: iedereen heeft recht op een eigen mening

Stadsregel: Zeg wat je wilt, maar dwing niet

35. In de rechtszaal maak je geen vrienden

Stadsregel: Los conflicten op met professionele bemiddeling

Nijkerk:

Al 150 Stadsregels binnen bij Doe Normaal

Iedereen heeft het over normen en waarden. Wat vinden de Nijkerkers? De gemeente Nijkerk wil niet alleen samen met haar inwoners gedragsregels ontwikkelen, maar vooral ook met elkaar hierover in gesprek blijven. Het project Doe Normaal achterhaalt via de Stadsregelwedstrijd wat de Nijkerkse samenleving normaal vindt. In de loop van oktober kunnen alle inwoners stemmen op de genomineerde Stadsregels. Zo bepaalt ú mee wat de Nijkerkse samenleving normaal vindt.

Met z'n allen zijn we ervoor verantwoordelijk dat het in Nijkerk prettig wonen, werken en recreëren is. Ook de gemeente Nijkerk wil daaraan bijdragen en is gestart met het project Doe Normaal. Wat vindt u normaal? Met het project 'Doe Normaal' wil de gemeente Nijkerk alle inwoners bij de discussie over normen en waarden betrekken. Zo kunt u meedenken over 'Nijkerkse Stadsregels' die aangeven wat de Nijkerkse samenleving normaal vindt.

Stadsregels insturen tot 20 september

Sinds het Doe Normaal-festival zijn al meer dan 150 inzendingen ontvangen op www.doenormaalnijkerk.nl. De gemeente roept u op om uw Stadsregel voor 20 september a.s. naar de gemeente toe te sturen. In de loop van oktober kunnen de inwoners stemmen op de genomineerde Stadsregels en zo bepaalt ú mee wat de Nijkerkse samenleving normaal vindt.

De inzenders van de meest gekozen Stadsregels ontvangen een prijs ter waarde van € 500,- . U krijgt het bedrag niet contant in handen, maar u kunt uit één van deze vijf bestemmingen kiezen:

- gift aan een lokaal goed doel;
- sponsoring jeugdevenement;
- dagdeel vrijwilligerswerk door de raad + bijdrage t.b.v. vaste vrijwilligers;
- professioneel advies en / of workshop voor een vereniging of club;
- plaatsing amateur kunstwerk in de openbare ruimte;

Voorwaarden Stadsregels

Er zijn wel enkele voorwaarden aan de Stadsregel verbonden. De Stadsregels moeten betrekking hebben op één van de aandachtsgebieden Jeugd/jongeren, Zorg voor het openbare gebied, Algemeen fatsoen, Verkeersveiligheid of Discriminatie/racisme. Uw Stadsregel kunt u inleveren bij de gemeente Nijkerk (postbus 1000, 3860 BA Nijkerk, t.a.v. Inge Lugthart of via de website www.doenormaalnijkerk.nl

Kijk voor meer informatie over de Stadsregelwedstrijd en het project Doe Normaal op

www.doenormaalnijkerk.nl

Gouda

Ontstaan

In de Goudse nota 'Veilig Samenleven' in 2000 kwamen drie conclusies sterk naar voren: Gouda moet en kan veiliger door normen te stellen, de sfeer van onverschilligheid moet doorbroken worden en de hele stad moet er bij betrokken worden. Dit mondde uit in de bekende enquête onder de inwoners van onze stad, om uit 35 conceptregels er tien te kiezen. Met de uitkomst daarvan zijn we aan de slag gegaan.

Campagne Gouden Stadsregels in praktijk

Omdat de hele stad erbij moest worden betrokken, hebben we de kerken en scholen breed uitgenodigd.

De respons daarop was goed. Dit gaf invloed op de diverse werkgroepen waarin men zitting nam.

De gemeente organiseerde een Kernteam bestaande uit enkele ambtenaren, een extern communicatiedeskundige en verschillende stagiaires van de Hogeschool Rotterdam.

Deze motor coördineerde werkgroepen die de volgende activiteiten op de rails zetten:

- in buurthuizen gespreksavonden organiseren
- lesbrieven voor basis - en voortgezet onderwijs
- schoonmaakestafette op basisscholen
- posterwedstrijd
- opstelwedstrijd
- website met info richting burgers maar ook reacties verzamelen
- PR richting media en pers
- scholierendebatten voortgezet onderwijs
- kerkdienst in de St. Janskerk
- onderwerp op kerkelijke jeugdverenigingen
- bloemetje van de maand voor een vrijwilliger die voor de Stadsregels veel deed
- en nog veel meer.

Resultaat

Gouda is nog geen totaal *andere stad* geworden. Gun het geheel tijd, een mentaliteit ombuigen kost nu eenmaal een forse tijdsinvestering. Men is in Gouda wel degelijk in gesprek over normen en waarden.

Met name de scholen en debatten in voortgezet onderwijs zien we als heel waardevol. Laatst werden de SGP-jongeren uitgenodigd om in debat te gaan met jong Rood (SP), jonge Socialisten (PvdA) en Nieuw Rechts jongeren (Fortuyn en Wilders stroming). Ook dit is een uitvloeisel van onze Goudse Stadsregels.

De gemeente Gouda heeft het Verwey-Jonkerinstituut een rapport laten uitbrengen over het resultaat en vervolgstappen rond de Stadsregels. De rode draad was doorgaan. De tijd is nog te kort om grote successen te boeken. Doorgaan, maar niet alleen met de harde kern vrijwilligers, ook de gemeente en politiek moeten hun verantwoordelijkheid nemen. Inmiddels gaat er een voorstel naar de raad om structureel 70.000 euro vrij te maken om de regie te behouden, terwijl de vrijwilligers uit de werkgroepen blijven stimuleren in de Goudse samenleving.

Bijlage 4

Ministerie van Algemene Zaken

Persbericht ministerraad

5 maart 2004

MINISTERRAAD: PLURIFORMITEIT KAN NIET ZONDER GEMEENSCHAPPELIJKE WAARDEN

Waardepluriformiteit is een belangrijke verworvenheid van onze vrije samenleving, maar kan niet bestaan zonder een kern van gemeenschappelijke waarden die door iedereen wordt onderschreven. Conflicten in onze samenleving worden onoverbrugbaar zonder gemeenschappelijke kern van waarden. Dit staat in de kabinetsreactie op het WRR-rapport 'Waarden, normen en de last van het gedrag', waarmee de ministerraad op voorstel van minister-president Balkenende heeft ingestemd.

Gemeenschappelijk zijn de waarden die het vreedzaam samenleven in verscheidenheid mogelijk maken: gelijke behandeling, vrijheid van godsdienst, vrijheid van meningsuiting en vereniging, eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Daarnaast zijn vaardigheden van belang die een goede omgang tussen mensen mogelijk maken, zoals respect, verdraagzaamheid en verantwoordelijkheidszin.

Burgers en organisaties zijn zelf verantwoordelijk voor een goede omgang met elkaar en voor het naleven van wettelijke, sociale en morele normen. Ouders hebben een bijzondere taak. De basale noties van waarden, normen en acceptabel gedrag worden immers in de eerste plaats in de opvoeding van kinderen gevormd. Daarnaast is voor de formulering, overdracht, naleving en handhaving van normen een belangrijke rol weggelegd voor scholen, verenigingen, sportclubs en andere sociale verbanden.

De overheid heeft ook een belangrijke verantwoordelijkheid waar te maken. Zij dient de wettelijke normen zichtbaar en merkbaar te handhaven. Speciale aandacht daarbij hebben plaatsen en personen die gelden als notoire bronnen van criminaliteit, geweld en overlast. Daarnaast dient de overheid de integriteit van het openbaar bestuur scherp te bewaken. Dat gebeurt onder meer door het verplicht stellen van gedragscodes voor ambtenaren. Ten slotte dient de overheid de gemeenschappelijke waarden van de democratische rechtsstaat actief uit te dragen.

Bijlage 5

Enkele informatiebronnen:

- www.adviesorgaan-rmo.nl
- <http://home.planet.nl/~haghorst/page116.htm>
- www.goudenstadsregels.nl
- <http://www.jeugdwezijnswerk.nl>
- <http://www.jeugdinformatie.nl>
- <http://www.plato.leidenuniv.nl>
- <http://waarden-normen.startkabel.nl>
- www.bsj.nl
- www.opvoedendoenwijsamen.nl
- www.stadsetiquette.nl
- <http://www.waarden.org>
- <http://www.eo.nl/thema/waardenennormen/page/-/home.esp>
- <http://burgerschap.kennisnet.nl>